

*Бєлялов Т. Е., проф., Люманов А. С., аспірант, Гірник Я. С., аспірант
Київський національний університет технологій та дизайну*

СТАРТАПИ ЯК КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано стан малого та середнього підприємництва в Україні, акцентуючи увагу на ролі стартапів як каталізаторів економічного зростання та інновацій. Визначено, що в умовах політичної та економічної нестабільності, спричиненої війною, малий бізнес стає ключовим фактором для відновлення економіки, створення робочих місць і впровадження новаторських рішень. Дослідження підкреслює важливість стартап-екосистеми, яка перебуває на етапі становлення та потребує підтримки з боку держави, інвесторів і освітніх установ. Обґрунтовано необхідність активізації підтримки стартапів для забезпечення стійкого розвитку малого підприємництва в Україні.

Ключові слова: підприємництво, мале та середнє підприємництво, стартап, стартап-екосистема, стійкий розвиток.

*Bielialov T. E., Liumanov A. S., Girnyk Y. S.
Kyiv National University of Technologies and Design*

STARTUPS AS A CATALYST FOR SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Abstract. The article analyzes the state of small and medium-sized enterprises in Ukraine, focusing on the role of startups as catalysts for economic growth and innovation. It is determined that in the context of political and economic instability caused by the war, small business is becoming a key factor for economic recovery, job creation and the introduction of innovative solutions. The study emphasizes the importance of the startup ecosystem, which is in its infancy and needs support from the state, investors, and educational institutions. The author substantiates the need to intensify support for startups to ensure the sustainable development of small business in Ukraine.

Keywords: entrepreneurship, small and medium-sized enterprises, startup, startup ecosystem, sustainable development.

Вступ. Україна сьогодні переживає складний період, відзначений значним політичним та економічним дисбалансом, серед якого виділяються військові дії на території країни, дефіцит державного бюджету, зниження національного доходу, порушення платіжного та торгового балансів, а також істотне перевищення імпорту над експортом. Ці фактори сукупно свідчать про обмежені фінансові можливості країни. Обговорення нових підходів і вимог до національної інноваційної політики стає необхідним, оскільки Україна опинилася в критичній точці розвитку, де внутрішні процеси реформування та оптимізації політичної системи держави переплітаються з різким прискоренням глобальних трансформаційних процесів.

В умовах, що склалися, розвиток малого підприємництва є ключовою умовою для розкриття економічного та інноваційного потенціалу країни, оскільки вони створюють додаткові робочі місця, знижують рівень безробіття, запроваджують новаторські підходи до ведення бізнесу, впливають на конкурентне середовище, а також насичують ринок різноманітними товарами та послугами. Наявність великої кількості малих підприємств надає економіці країни гнучкості, маневреності та здатності адаптуватися до швидких змін у ринковій кон'юнктурі.

У сучасному світі саме стартап-індустрія вважається перспективним сектором економіки, який може допомогти прискорити економічне зростання та підвищити ефективність відновлення країни в поствоєнний період.

Сьогодні проблеми й перспективи розвитку малого бізнесу в Україні стають предметом активних досліджень провідних науковців та економістів. Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю зміцнення таких структур для підтримки національної економіки. Значну роботу у вирішенні питань, пов'язаних із розвитком та функціонуванням малого підприємництва, виконали експерти як В.А. Гайдук, В.Є. Сорока, О.В. Дикань, Т.Д. Костенко, А.О. Мельник, О.А. Сич та інші. Серед досліджень, присвячених різним аспектам розвитку стартапів, варто згадати роботи таких авторів, як S. Breschi, R. Dean, G. Deeb, M. Henry, P. Graham, U. Khan, A. Skala, а також Н. Белікової, О. Гавриша, І. Губаревої, В. Димченка, О. Іляш, О. Решетняка, О. Смачилу, С. Солнцева та інших.

Проте високо оцінюючи вклад вищеназваних вчених та отримані ними результати дослідження, доцільно констатувати, що поглиблення питання розвитку стартапів, як каталізатору малого та середнього бізнесу приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Виходячи з вищенаведеного, метою дослідження є аналіз стану малого та середнього підприємництва в Україні та визначення ролі стартапів у забезпеченні інноваційного малого підприємництва та економічного зростання країни.

Результати досліджень. Термін «стартап» часто асоціюється з новими компаніями у сфері інформаційних технологій. Це гарна можливість для тих, хто прагне реалізувати ідеї, що одночасно приносять користь суспільству та прибуток їх засновникам [1]. Стартап є процесом втілення абсолютно нових бізнес-ідей в умовах обмеженого фінансування і за стислий період часу.

Стартап-екосистема в Україні наразі перебуває на етапі становлення і потребує всебічного розвитку, підтримки та стратегічного керівництва як з боку потенційних інвесторів, так і Уряду. Як свідчать дані дослідження, проведеного Дорош-Кізімом та Дорошем [2] у 2022 році, українські стартапи здебільшого сконцентровані в декількох ключових секторах, таких як інформаційні технології, біотехнології та сфера енергоефективності. Головними чинниками їх успіху визначаються наявність талановитої та мотивованої команди, забезпечення фінансування, доступ до науково-дослідницького потенціалу в спеціалізованих галузях, а також можливості для прогресу в бізнесі та технологіях. Проте автори вказують на суттєві перепони для розвитку стартапів в Україні, серед яких виокремлюють недостатню підтримку з боку держави і бізнес-спільноти, слабо розвинену інфраструктуру та дефіцит досвідчених наставників.

Війна в Україні остаточно змінила середовище стартапів, а інтерес до інвестицій тимчасово впав на 37% у всьому світі. Проте, в умовах воєнного часу українські компанії докладають зусиль, аби продовжувати свій розвиток, незважаючи на війну. Вони створюють мінімально безпечні умови для праці своїх співробітників, передають частину операцій на аутсорсинг і таким чином забезпечують безперервність своєї діяльності [3]. Також, військові дії в Україні стимулювали намагання інтегрувати новітні технології, спрямовані на полегшення та підвищення безпеки життя в умовах війни, а також розвиток інноваційних продуктів і застосунків, здатних трансформувати глобальний простір.

В табл. 1 наведені приклади успішних стартапів, що підкорили світ у 2024 році.

Необхідно відзначити, що після початку військової агресії, українські стартапи зіткнулися з такими численними викликами, як релокацією команд, обмеженістю внутрішніх фінансових ресурсів, спадом на фінансових ринках, працею в умовах бомбосховищ і коридорів, невизначеністю міжнародних партнерів щодо подальшої

співпраці, а також поглинанням деяких членів команд до лав Збройних сил України. Тобто, в умовах сьогодення, переважна кількість стартапів спрямовують свої зусилля на розширення та роботу на міжнародних ринках, одночасно підтримуючи взаємодію з українськими підприємцями та адаптуючи свої операції до сучасних вимог. Попри те, що, війна в Україні суттєво вплинула на екосистему стартапів, тимчасово зменшивши інтерес до інвестування у великі проєкти, та зосередивши увагу на інвестуванні в малий та середній бізнес.

Таблиця 1

Приклади успішних стартапів у 2024 році

Стартап	Характеристика продукту
Carbominer	Унікальна розробка, де вуглекислий газ добувається безпосередньо з атмосферного повітря і далі може використовуватися у різних технологічних процесах.
Datum.ai	No-code платформа з інтеграції та управління даними. За допомогою штучного інтелекту Datum дозволяє організаціям вилучити та семантично розпізнати, трансформувати й мігрувати дані та створити для них єдину базу даних. Платформа допомагає автоматизувати обробку даних, яку багато хто з дата інженерів досі робить вручну. Такий підхід зберігає компанії до 80% часу та ресурсів, а також дає змогу дата інженерам займатися насправді цікавими задачами, віддавши рутину штучному інтелекту.
Finmap	Інструмент управління грошовими потоками, який дозволяє власникам бізнесу бачити стан своєї компанії без спеціальних знань у фінансах і вивчення складних систем.
INPUT SOFT	Оптимізація використання людських та технічних ресурсів та аналізу даних в аеропортах.
Jiffsy	Швидкий інтерфейс для мобільних пристроїв із рекомендаціями AI для модних брендів.
Zeely.app	Мобільний додаток для просування бізнесу зі зручними маркетинговими інструментами для не маркетологів.

Джерело: побудовані авторами на підставі [4].

Стартапи виконують важливу роль у розвитку малого підприємництва оскільки, виступають каталізаторами інновацій та економічного зростання. Їх успіх залежить від багатьох факторів, включаючи доступ до фінансування, підтримку з боку держави та освітніх установ, а також менторство. Успішні стартапи не лише створюють нові робочі місця, але й сприяють загальному розвитку економіки через впровадження нових технологій і рішень. І саме це є надзвичайно важливим для розвитку малого та середнього підприємництва [5].

Малі та середні підприємства (МСП) займають центральну позицію в структурі ринкової економіки. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні економічної стабільності держави, наповненні бюджетів, створенні робочих місць, насиченні ринку товарами та послугами, а також у формуванні конкурентного середовища. МСП відзначаються високою мобільністю, що дозволяє ефективно реагувати на динамічні суспільні процеси, адаптуватися до змін на ринку та впроваджувати сучасні технології. Зростання цього сектора сприяє формуванню середнього класу, розвитку громадянського суспільства, зменшенню соціальної нерівності та напруженості, прискоренню демократизації ринкових відносин і гарантуванню соціальної стійкості. У сучасних умовах багато МСП в Україні постраждали від агресії з боку росії внаслідок повномасштабної війни, що призвело до їхнього закриття та зростання безробіття в

країні. Тобто, пошук інструментів для відновлення та розвитку малого та середнього бізнесу є критично важливим багатомісним завданням [6].

У рамках вивчення природи стартапів і визначення їхніх характерних особливостей варто провести порівняння з малим бізнесом. Обидві ці форми підприємницької діяльності мають деякі спільні риси: зазвичай їх засновують підприємці-початківці, і вони є невеликими за масштабом. Команда стартапу може налічувати від 2 до 10 осіб, тоді як середня кількість працівників на малому підприємстві може сягати до 50 осіб [7].

Стартапи та малі підприємства функціонують в умовах ризиків і мають нестабільне становище на ринку, що вимагає інвестування для їхнього успішного розвитку. Незважаючи на наявність спільних характеристик, між ними існують певні відмінності. Ці відмінності проявляються в рівні інноваційності продукції, сферах діяльності, шляхах досягнення успіху, масштабах операцій, інфраструктурі й механізмах фінансування. Стартапи створюються з метою впровадження інноваційних продуктів, тоді як малі підприємства здебільшого зосереджуються на використанні нових, але вже відомих бізнес-моделей.

В Україні співпраця малих підприємств та стартапів стає дедалі важливішою для розвитку інноваційної економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Приклади співпраці малих підприємств та стартапів

Програма/Ініціатива	Опис	Вплив
Програма «Startup Ukraine»	Підтримує стартапи, надаючи доступ до ресурсів, менторства та фінансування.	Багато малих підприємств отримали можливість впроваджувати нові технології та покращувати свої продукти.
Інкубатор "1991 Open Data Incubator"	Підтримує стартапи у сфері відкритих даних, надаючи ресурси для розвитку.	Сприяє створенню нових рішень для бізнесу на основі аналізу даних, підвищуючи ефективність роботи малих підприємств.
"Ukrainian Startup Fund"	Надає фінансування стартапам на ранніх стадіях розвитку.	Стимулює розвиток нових бізнес-ідей і технологій, позитивно впливаючи на малий бізнес.
Співпраця університетами	Університети створюють стартап-інкубатори та програми підтримки підприємництва.	Дозволяє малим підприємствам отримувати доступ до нових ідей і технологій, залучаючи молоді таланти.
Платформа "Funderbeam"	Платформа для краудфандингу, що дозволяє стартапам залучати інвестиції від малих підприємств.	Малі підприємства можуть інвестувати в перспективні стартапи, отримуючи доступ до нових технологій і бізнес-моделей.
Програма "Innovative Ukraine"	Підтримує інноваційні проекти, забезпечуючи ресурси для стартапів і малих підприємств.	Дозволяє молодим підприємцям реалізувати свої ідеї та залучати інвестиції.
Акселератор "GrowthUP"	Програма акселерації для технологічних стартапів, що забезпечує менторство та фінансування.	Допомагає малим підприємствам зростати та виходити на нові ринки.

Продовження табл. 2

Програма/Ініціатива	Опис	Вплив
Платформа "Creative Quarter"	Простір для співпраці креативних індустрій та стартапів, що забезпечує доступ до ресурсів і мережі контактів.	Сприяє розвитку креативних проєктів і бізнес-ініціатив у малому бізнесі.

Джерело: розроблено авторами.

Ці приклади демонструють, як співпраця між малими підприємствами та стартапами в Україні може сприяти розвитку інновацій та економічного зростання. Взаємодія між цими двома сегментами бізнесу створює нові можливості для впровадження технологій і покращення конкурентоспроможності на ринку.

Стартапи, створюючи інновації та нові корисні технології, потребують значного фінансування на початкових стадіях розвитку. Хоча засновники стартапів можуть отримати фінансову підтримку з різних джерел, найбільш значущими є прямі інвестиції від інвесторів або запозичення. Збільшення кількості стартапів у країні стимулює попит на кредитні ресурси, що в свою чергу може призвести до збільшення сукупного обсягу кредитів, пошкваллення економіки та прискорення інфляції. Банківські кредити, які залучають бізнес і населення (наприклад, засновник стартапу може позичити кошти як фізична особа на ранніх стадіях інноваційного розвитку продукту), підвищують споживчі можливості, тим самим збільшуючи сукупний попит на товари та послуги, що призводить до зростання цін.

У сучасному контексті підтримка стартапів має вирішальне значення, оскільки це тривалий і багатогранний процес, що потребує реалізації наступних заходів:

1. Збільшення обсягів державних інвестицій для забезпечення зростання стартап-індустрії в межах країни, що також сприятиме наповненню місцевих та державного бюджетів через сплату податків.

2. Підтримка соціально-орієнтованих інноваційних проєктів, які мають на меті соціальний розвиток.

3. Розвиток підприємницької культури, що передбачає формування відповідних навичок та знань серед населення.

4. Посилення режиму інтелектуальної власності, що забезпечить належний захист і стимулювання творчої діяльності.

5. Розробка та схвалення законопроєктів, які сприятимуть розвитку інноваційного підприємництва в країні.

6. Посилення інформаційних можливостей українських новаторів для їхньої активної участі в міжнародних програмах, що дозволить обмінюватися досвідом і залучати нові ідеї для вдосконалення власних проєктів.

Отже, попри військовий стан, українські компанії намагаються продовжувати свій розвиток, створюючи мінімально безпечні умови праці для персоналу, передаючи операції на аутсорсинг, і таким чином зберігаючи свою діяльність. Зважаючи на військові дії та значні інвестиційні ризики, важливо підтримувати існуючі стартапи та шукати джерела фінансової допомоги для вітчизняної стартап-індустрії. Український онлайн-ринок не перенасичений у жодному сегменті, що відкриває можливості для компаній зайняти вільні ніші та вести конкурентоспроможну діяльність.

Висновки. Українська стартап-індустрія активно зростає, демонструючи значний потенціал у різноманітних сферах, таких як військова, медична, аграрна тощо. Завдяки участі в розробці нових технологій і інноваційних продуктів, українські стартапи підвищують конкурентоспроможність країни на світовій арені. Розвиток стартапів може позитивно вплинути на монетарну трансмісію в Україні: створюючи нові компанії і

впроваджуючи інновації, вони здатні створити нові робочі місця, залучити іноземні інвестиції і стимулювати економічне зростання. Важливою перевагою українських стартапів є доступ до досвідчених і кваліфікованих ІТ-фахівців, що дозволяє їм створювати передові технології та продукти в різних галузях. Крім того, підтримка молодих підприємців і сприяння їхньому професійному розвитку є важливими для зміцнення стартап-екосистеми в Україні.

Аналіз української стартап-індустрії вказує на її потужний потенціал для стимулювання економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності в різних секторах. Незважаючи на серйозні виклики через триваючу російсько-українську війну, країна поступово відновлюється і прагне залучити іноземний капітал для підтримки економічного розвитку. Перевага доступу до висококваліфікованих ІТ-спеціалістів забезпечує українським стартапам конкурентну перевагу у створенні новаторських технологій та продуктів. Розвиток стартапів також може позитивно вплинути на економіку, пропонуючи можливості для працевлаштування, стимулюючи зростання і сприяючи диверсифікації економічної структури.

Список використаної літератури

1. Дячук М. І. Перспективи розвитку стартап – компаній в Україні. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/perspektyvy-rozvytku-startup-kompanii-v-ukraini/>
2. Dorosh-Kizym, M., Dorosh, M. (2022). Business-startups in Ukraine: current state and development prospects. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences*, 24(100): 3–9. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10001>.
3. War in Ukraine: crisis in the tech startup industry. URL: <https://www.globaldata.com/data-insights/technology/ukraine-war-crisis-in-tech-startup-industry/>
4. Едгар Вівас. Світовий рейтинг стартапів. URL: <https://www.startupranking.com/countries>.
5. Хаустов М. М. Розвиток стартапів у сфері енергетики: світовий досвід і можливості для України. *Проблеми економіки*. 2022. № 4. С. 13–24. DOI: 10.32983/2222-0712-2022-4-13-24.
6. Янчук Ю. В., Шидлівська І. І, Купчак М. Я. Проблемні питання розвитку мікропідприємства, малого та середнього підприємництва в Україні. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8451/1/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%9D%D0%86%20%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9A%D0%A3%20%D0%9C%D0%86%D0%9A%D0%A0%D0%9E%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%84%D0%9C%D0%9D%D0%98%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%90%2C%20.pdf>.
7. Бортнік С. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46>.
8. Піхняк Т. А. Сучасні виклики для економічного розвитку малого підприємництва в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2(25). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/2_25_ukr/7.pdf.